

DANICA.

Katolišk cerkven list.

Tečaj XIV.

V Ljubljani 1. veljiga serpana 1861.

List 16.

Blagoslovila ali žegni matere katoliške Cerkve.

(Dalje.)

Posvečevanje altarjev.

Kako se posvečuje pa altar, kadar ni cerkev nova, ampak le sam altar, eden ali njih več?

Posvečuje se po enakim, vendar krajšim opravilu, kakor kadar se novi altar z novo cerkevjo vred posvečuje. Opravlja se namreč kropljenje, kajenje, maziljenje s sv. oljem in s sv. krizmo in svetinje se v altar vložijo, kakor v novi cerkvi.

Posvetba tabernakeljna.

Tabernakelj ali stanovališče nar Svetejšiga je nar imenitniši del, je sredina altarja, in spodobi se, de je nar lepši in nar drajši narejen, kar se more. Neki cerkven zbor (v Aix-u) pravi, de naj bo iz čistiga zlatá, ako je mogoče, in z dražimi kamni obsajen, zidavi in velikosti cerkve primerjen, znotraj z žido oblečen, zunaj pa s pomenljivimi podobami olupšan, ki kažejo ali na postavljenje sv. Rešnjiga Telesa ali pa na terpljenje Kristusovo. Dna, na katerih stoji Najsvetejši, naj bojo pokrite s čistim telesnikom ali koralam.

Kako se tabernakelj posvečuje?

Ker se pri posvetbi tabernakeljna ne rabi sv. olje ali krizma, bi se morebiti bolj prav reklo: tabernakelj blagosloviti, kakor posvetiti. — Škof ali drug mašnik, od škofa pooblasten, pokliče v pomoč Bogá, ki je nebo in zemljo stvaril, in potem moli molitev, v kateri v vsigamogočniga večniga Bogá kliče in Njegovo veličanstvo priserčno prosi, de bi to posodo, ki je narejena, de bi se Telo Njegoviga Sina, našiga Gospoda Jezusa Kristusa, vanjo shranovalo, z milostjo svojiga blagoslova † blagovolil posvetiti. Potem tabernakelj pokropi z blagoslovljeno vodo.

Blagoslovljenje križa ali britke martre.

Na vsakim altarji mora biti britka martra ali križ, in se tako le blagoslovi: Škof ali pooblasteni mašnik kliče v pomoč Gospodovo, kateri je nebo in zemljo vstvaril, in prosi Boga, de bi njegovo molitev uslišal, in de bi njegovo klicanje prišlo pred Gospoda. Potem prosi v blagoslovni molitvi, de naj Bog to znamenje sv. križa blagoslovi, de bo potem ta križ zveličavna pomoč človeškemu rodu, terdnost vere, pospeševanje ali tek dobrih del, odreševanje duš; tolažilo, varstvo in bramba zoper ihtove pšice sovražnikov. Vidimo tedaj, kaj nam je po žegnanim križu pričakovati, ako ga spodobno in zaupno častimo. — V drugi molitvi prosi Boga, de kateri zavolj Jezusa pred tem križem molijo ali ga časte, naj dosežejo zdravje duše in telesa. Potem nar popred blagoslov-

ljevavec in za njim drugi duhovni gredo ponižno križ kušnit; zamorejo iti pa tudi drugi verni, ako želijo temu visoko častljivemu znamenju česenje skazati in Boga zahvaliti za odrešenje, ki ga je na njem opravil. Pokropi pa križ z blagoslovljeno vodo že med drugo molitevjo, rekoč: „Posvečeno bodi to znamenje križa v imenu Očeta †, in Sina †, in sv. Duha †.“

Blagoslovljenje podob in postav (štatev).

Ne le altar se posvečuje, ampak tudi podobe na altarji se blagoslovljujejo. V molitvi, v ta namen odločeni, je namen tacih podob in postav zaznamnjan, rečeno je namreč, de Bog zato podobe pripusti malati ali zrezovati, de kolikorkat jih s telesnimi očmi gledamo, tolikrat naj njih dela in svetost z očmi spomina premišljujemo ter jih v svojim življenji posnemamo. Prosi pa blagoslovljevavec v blagoslovni molitvi, de naj vsigamogočni večni Bog to podobo ali postavo, v čast Jezusa Kristusa, ali Marije Device, ali svetnikov ali svetnic narejeno, blagoslovi in posveti, in dodeli, de kdor koli bo pred njo edinorojeniga Božjiga Sina, ali Marijo Devico, svetnika ali svetnico (kakor je podoba odločena) ponižno častil, naj po njegovim zaslužnji in prošnji od Boga doseže gnado v sedanjim in večno čast v prihodnjim življenji po Kristusu Jezusu, Gospodu našim. Naslednjič jo pokropi z blagoslovljeno vodo. — Ker ima cerkvena molitev veliko moč, torej je očitno, koliko česenje svetih podob vernim kristjanam pomaga za sedanje in prihodnje življenje. Kadar koli tedaj pred kako sv. podobo svetnika častimo, nam je imeti to v spominu, de bomo s pravim moljenjem Jezusa Kristusa, ali s česenjem Marije Device, svetnika ali svetnice veliko pomoč dosegli za gnado Božjo v sedanjim in za večno čast v prihodnjim življenji.

Blagoslovljenje cerkvenih oblek sploh.

Sv. Cerkev pri posvetbi cerkvenih duhovskih oblek naznanuje, de jih je sam vsigamogočni večni Bog po Mozesu, svojim hlapcu, za Božjo službo zapovedal in jih v česenje in poveličevanje svojiga imena odločil. Torej prosi sv. Cerkev pri njih posvetbi, de naj Bog svojo milost na nje rosi in naj jih s prav velikim blagoslovom očisti †, blagoslovi † in posveti †, de bodo pripravne in blagoslovljene za Božjo službo in svete skrivnosti. Moli še tudi Cerkev za posebno milost, de naj bodo v njih oblečeni Božji služabniki naletovanj in skušnjav hudobnih duhov obvarovani in branjeni, de naj Božje skrivnosti spodobno in vredno opravljajo, in de naj Bogú dopadljivi in pobožni v tih skrivnostih ostanejo. — V drugi molitvi sv. Cerkev Bogá prosi, de bi služabnike altarja s sedmerimi darovi sv. Duha napolnil, jih oblekel z oblač-

lam čistosti, in jim iz sadú duhovske službe zveličavno večnost dodelil. — Po opravljeni trojni molitvi pokropí oblačila z blagoslovljeno vodo.

Altarni perti, pregrinjala in telesniki ali korporali se z enacimi spodbudnimi in pomenljivimi besedami in molitvami, ki na njih namen kažejo, blagoslovjujejo in v cerkveno rabo posvečujejo. Torej se morajo vse take reči v spoštovanji imeti, skerbno varovati in pred vsako oskrumbo varne ohraniti. (Dal. nasled.)

Za duhovsko službo.

Sklepni zapisnik duhovskih pogovorov v lavantinski škofiji obsegajo tako tehtne reči, de bo čč. bravcam zanesljivo prav močno vstreženo, ako tudi Danica kaj te tvarine razglasi. Kar iz zapisnika samo duhovski stan tiče, naj v izvornim jeziku ostane.

Schluss - Protokoll

über die bei den Pastoral-Conferenzen des Jahres 1860 in der Lavanter Diözese besprochenen Gegenstände, und darüber für die Seelsorge festgesetzten Bestimmungen.

A.

1. Welche sind die vorherrschenden Fehler und Unfüge bei der hl. Messe von Seite der Priester? Wie wäre solchen vorzubeugen, um eine erwünschte, durch die Rubriken genau vorgezeichnete Gleichförmigkeit zu erzielen?

„Die Sonne aller geistlichen Andachtsübungen ist das hochheilige Messopfer; sie ist der Mittelpunkt der christlichen Religion, das Herz der Andacht, die Seele der Frömmigkeit, und der Abgrund der göttlichen Liebe“. S. Fr. Sal. Auf den Priester am Altare sind die Augen der Engel und Menschen gerichtet. Die gleichförmige, treue Befolgung der Rubriken erhöht die Majestät und Andacht dieser heiligen Opferhandlung; willkürliche Abweichungen entweihen das Heiligste und stören die Andacht. Hier gilt das Wort des Propheten: *Maledictus, qui facit opus Domini fraudulent.* Jer. 48, 10. Darum die Vorschrift der heil. Kirche: *Decernit s. Synodus, ut ordinarii locorum, episcopi, ea omnia prohibere atque e medio tollere sedulo curent ac teneantur, quae vel avaritia, vel irreverentia, vel superstitio induxit.* Conc. Trid. sess. 22.

Indem der heil. Alphons von Liguori in seinem Handbuche für Priester, Seite 111 — 190, die Ceremonien der heil. Messe, und Seite 191 — 199 die Fehler beschreibt, welche in der heil. Messe gewöhnlich begangen werden, so mögen diese alldort nachgelesen, und hier nur jene erwähnt werden, die unter uns vorherrschen, und zwar:

1. Im Allgemeinen, betreffend die Messrequisiten.

1. In vielen Sakristeien findet man kein Lavabo für vor und nach der heil. Messe; dagegen nicht selten schmutzige Linen und Corporalien, mit welchen zu celebriren eine schwere Sünde wäre. Oft mangelt an der Palla minor das kleine Corporale, welche öfter mit den übrigen Corporalien zu reinigen und zu benediciren sind. — Nasse Purificatorien werden häufig an Kelchen belassen, wodurch die Vergoldung beschädiget wird. Das Corporale wird oft nicht in die Bursa major gethan, und diese nicht mit dem offenen Theile gegen die Brust gekehrt. Man geht ohne Talar und Birett zum Altare. Während dem Ankleiden wird in der Sakristei geschwätzt. Die Manipel wird am Oberarm statt am Unterarm getragen; auch die Stola wird gegen die Vorschrift mit dem Kreuze am Halse sichtbar. Der Messner legt gegen die Vorschrift die Hostien auf, welche nicht oft genug frisch gebacken, und das Sanctissimum nicht renovirt wird. Auf dem Kelche werden fremdartige Sachen getragen, z. B. Schnupftuch, Tobakdose u. dgl. Das rothe Unterfutter an

Alben, Altartüchern u. dgl. ist laut Decret. R. C. 17. Aug. 1833 ausdrücklich verboten.

2. Die Inclinationen und Genuflexionen werden nicht immer genug unterschieden, und oft eifertig, ohne Anstand gemacht; z. B. im Vorbeigehen am Altare incluso Sanctissimo ist beim Genueflectiren das Birett nicht abzuziehen, — exposito Sanctissimo ist zuerst zu genuflectiren, dann das Birett abzuziehen, die offene Seite desselben zur Brust gekehrt, während man die Schneide der Hand auf den Kelch legt, und das Haupt tief verneigt; dann setzt man das Birett auf und steht wieder auf. Man verstösst gegen die Rubrik, wenn man nicht bis zum Boden genuflectirt; aber ebenso fehlerhaft ist es, die Inclinationen mit den Genuflexionen zu machen und sonach zu verdoppeln.

3. Die Hände höher als das halbe Gesicht zu halten, (*manus elevatae*) — die Hände (*expansis manibus*) über die Breite der Schultern auszubreiten, — solche horizontal zu halten, statt bis zur Höhe der Schultern emporzurichten, — die eine Hand in der Luft zu halten, während man mit der andern etwas verrichtet, sind Fehler, wie auch die Finger zu kreuzen, die Hände zu tief am Unterleibe platt vor der Brust zu falten, oder gar nach unten zu richten.

4. Bei der Bekreuzigung ist es fehlerhaft, die Finger der rechten Hand nicht auszustrecken, sich selbst mit dem Nagel des Daumens, und nicht mit der innern Fläche zu bezeichnen, — wenn man nur eifertige Querzüge, statt förmliche Kreuze in geraden Linien — zu gross oder zu klein macht. Das Kreuz über beide Oblata beginne über der Mitte des Kelches und gehe bis über die Hostie zurück; die Querlinie gehe zwischen dem Kelche und der Hostie in der Breite der Palla minor.

5. Die Augen nicht zum Kreuze zu erheben, wo die Rubrik es vorschreibt, z. B. *Suscipe s. Pater — Benedicat vos omnip. Deus*, u. dgl. ist ein Fehler; aber ein weit grösserer, beim Umdrehen in der Kirche herumzusehen, oder die Augen zu schliessen, wo es heisst *demissis oculis*.

6. Die Pronunciation ist fehlerhaft, wenn man den 3fachen Unterschied zwischen *clara*, *mediocri* et *submissa* voce ausser Acht lässt. *Clara* voce bete man so laut, dass man 30—40 Schritte verstanden wird; *submissa* voce aber so, dass man sich selbst versteht. In der Regel ist *clara* voce Alles zu beten, mit Ausnahme des Canons; und der Canon *submissa* voce, mit Ausnahme jener Stücke, die in *Missa cantata* gesungen werden. Man bete immer so laut, dass man sich selbst verstehe. Gewöhnliche Fehler sind das Verschlucken und Verstümmeln der Silben, insbesondere das Unterhuelen des Staffelpbetes. Die heil. Messe so laut zu beten, dass andere Priester an Nebenaltären gestört werden, ist eine grobe Unart.

7. Die Dauer der heil. Messe solle sich von 20 Minuten bis auf eine halbe Stunde in der Regel erstrecken. *Non brevioris triente, nec longioris dimidia hora debere esse Missam; quia breviori spatio non possunt omnia debito honore peragi, et longiori taedio esset adstantibus.* Inoc. XI. Priester, die keine Viertelstunde zum heil. Messopfer brauchen, geben dem gläubigen Volke Aergerniss, begehen eine schwere Sünde, und die Bischöfe sind verpflichtet, solche zu suspendiren. (Dal. nast.)

Prijazna in častna norica za rokodelske družbe.

Poslanec apostoljskiga sedeža na Dunaji je predsedniku rokodelske katoliške družbe vis. čast. gosp. Grušatu poslal naslednje pismo:

Častiti gospod!

Po svoji dolžnosti sim bil sv. Očetu papežu poslal naznanilo, v kakošnim stanu so in kako so lansko leto napredovale rokodelske družbe v glavnim mestu in po deželah avstrijskiga cesarstva.

Očetovsko serce častitljiviga poglavarja naše sv. Cerkve je bilo silno razveseljeno, ko so Njih svetost vidili, kako velik in blagoslovljen od Boga je vspeh te naprave, ki je odmenjena, delo rokodelcov s pobožnostjo in katoliškimi mislimi in čutili posvečevati in oblaževati. Neprecenljive dobrotnike te naprave bodo v prihodnjih časih bolj in bolj spoznalil in čislali. Ako se bo družba rokodelcov s tako prečudno naglostjo, kakor dosihmal, nadalje razširjala, je ona odmenjena, tistim strašnim zastavicam, ki se strinjajo v besedah denar (kapital) in delo, mirno rešenje napraviti. Keršanska ljubezen bo hladila in tolažila terdo nasprotje, ki je med naskrižnimi dobički. Imeli bomo nov spričljaj za besede velikiga aposteljna: pietas utilis ad omnia. pobožnost je za vse koristna, in torej tudi za obertništvo, novi živelj sedanje človeške družbe.

Sv. Oče, kolikor hudi časi in človeška spačenost dopusti, imajo svoj pot na to misli obernjene, serčnost dajati vsaki napravi, ktera na to meri, de bi se pospeševal blagor človeštva in njegov duhovni in družinski stan se zboljševal. Torej so blagovolili, tudi meni častno naročilo dati, de naj Vam, častitljivi gospod predsednik, s predsednikama dvojniga razdelka vred, in vsim učenicam, ki družetam umetniške nauke zastonj delijo. Njih veliko zadovoljnost na znanje dam. V spričevanje te svoje dobrovoljnosti, so blagovolili, Vas svojiga skrivniga kamernika, Vaša oba tovarša pa častna kamernika imenovati, in za vsaciga imenovanih učencikov poslati sreberno svetinjo z njih častitljivo podobno, ki je v škatljici s papeževim gerbam.

K temu pa vsim tovaršem dobrozaslužne družbe kakor svojim v Jezusu Kristusu preljubim sinovam dodelijo apostoljski blagoslov, in za nje iz nebes vsakteriga blagodara prosijo.

Silno razveseljen sim, gospod predsednik, ko Vam te blagovoljne in očetovske naredbe sv. Očeta naznanujem, in s tem pisanjem Vam pošljem troje pisem, s kterimi so trije predniki rokodelske družbe v prečislavno čast izvoljeni, kakor tudi 24 spominskih svetinj za učencike, de jih v zadevni namen razposljete. Z ravno to priliko pristavim pa tudi svoje goreče vošilo, de naj bo lepa družba rokodelcov v nadaljnim razširjanji podoba gorušičniga zerna, ki raste in svoje košate veje razširja, ne skrito v mračnim drobu zemlje, ampak prosto in očitno v obnebbji, v obličji solnea, de doraste do zaliga drevesa zveličanja in sreče.

Sprejmite, gospod predsednik, obnovljeno zagotovljene mojiga naj večjiga spoštovanja, in z le-takim bivam, častiti gospod!

Anton De-Luka,

vikai škof za Tarz in apostoljski poslanec s. r.

Živeti!

Slovenci so poslali zahvalnice zagovornikama svojih narodskih pravic v državnim zbori, gospodama dr. Tomanu in Černetu. Prav tako! Slava slavljencama in slavivcam! — Tode čast javniga priznanja svojih zaslug za varstvo in brambo narodskih in še posebno verskih pravic gre tudi tistim rodoljubam, ki se potegujejo za obveljavo teh dragotin tudi v ožjih krogih domače družine, sosese, vasi, mesta, okraja — če tudi brez slovesnih in učenih govorov, te s prosto besedo po domače, bodi si že le v družinskih pogovorih, ali pa v javnih oglasih po časnikih. Ker pa tim prostim zagovornikam naših naj drajših pravic ne pošljamo slovesnih zahvalnic z mnogimi podpisi, se pa vendar spodobi, saj omeniti tudi njih tihih zaslug — če že ne njim v poklanjanje, ker ne hlepé po tem, pa saj drugim v spodbudo in posnemo. Tacih prostih pa javnih zagovorov narodskih in verskih zadev nahajamo pogosto tudi po slovenskih časnikih. Jest, ki pri vsim visokim spoštovanji za narodnost vendar cenim sveto katoliško vero le še

veliko veliko viksi, omenim tu le primerama iz zadnjiga lista „Danice.“ št. 15, en spis o narodskih, in dva v verskih zadevah.

Pervi govori o zaderžkih napredovanja slovensine na ljudskih šolah v Tersti, in dokaže po živim zgledi, de naj veči teh zaderžkov je — rodotajnost slovenska. „Žiža, ti že šciava? — Mi no šciava; papa e mama šciava.“ Tako govore ne le Terzaški, temuč tudi Goriski in sploh Slovenci, kjerkoli so naseljeni med drugimi narodi. In Bog hotel, de bi taki rodotajci bili le med prostim ljudstvom, in ne tudi med omikanci! „Resnično, hujsih opic morebiti pod solncam ui, kakor so mnogi Slovani.“ — Hvala tedaj gospodu pisavcu, ki po tem živim ogledali (Žiža) odpira oči saj bolj omikanim slovenskim rodotajcam, de se bodo saj zanaprej sramovali biti take opice.

Drugi spis, „Protestantska tolerancija, nas prepričuje po resničnih dogodbah iz sedanjiga časa, de ta „tolerancija“ (znašljivost) je le prazna beseda in le krinka djanske neznašljivosti in djanskiga zatiranja enakopravnosti katoličanov. Tega pa so si katoličani veči del sami krivi — saj v tistih deželah, kjer je večina prebivavcov katoliška. Kako de sami krivi? — Ker so katoličani v brambi svojih verskih pravic, ravno kakor Slovenci v brambi svojih narodskih, vse premolčeči, premlačni. Znašljivost do družih verstev in narodov stoji le v tem, de ne žalimo drugoverskih in narodskih pravic, in de ne povračujemo hudiga s hudim; ne pa v tem, de bi ne smeli pošteno braniti svojih pravic in odbijati krivičnih napadov. Kdor je zmožin, se pošteno ubraniti zaljenja, pa prostovoljno terpi, de ga psuje in kljuje, kdor hoče; ni družiga vredin. „Volenti non fit injuria.“ Zagovarjati in braniti svojih pravic ni le samo pripušeno, to je tudi sveta, keršanska dolžnost. Zatorej hvala gospodu „S-n.“ de ne molči, k taki protestantski neznašljivosti, temuč de ji potegne z obraza krinke hinavštine — po navedenih zgledih djanske neznašljivosti.

Posebno pa meni zraven družiga dopade povest „Slep i bratec.“ ne zavolj povesti — desiravno vsestransko izverstne, temuč zavolj blaziga namena, iz kteriga se pripoveduje. Pisavec ise bravece prepričati po živim zgledi, de „tako čudo bratovske ljubezni že pri malih otrocih je le sad svete katoliške vere, in de taciga vsa pozemeljska modrost in izobraženost še nikoli nikjer niste obrodile.“ On ne pripoveduje te zanimive dogodbe, de bi žnjo pasel radovednost bravcov, temuč jih po nji le prepričuje, de le sveta katoliška vera je zmožna tako velikodušnih del, kakoršne so bile Julčeve za slepiga bratca; tedaj, de je le ona edino prava, edino zveličavna; in de „brez svete vere je človek nar bolj divja zvér bil in bo.“ Očitno znamnje tega namena pisavcoviga pa je končni dostavek k ti povesti, začet z nadušeni besedami: „O neprecenljivi dar svete vere, kako neizrečeno lep sad ti obrodiš“ itd. Ves ta dostavek je tako primerin sedanjim verskim razmeram, de si ne morem misliti krajši, pa bolj jedrovite pridige o ti zadevi. Vredna je zares prav pazljiviga prebiranja in resnobniga premišljevanja. Kdor nam piše kaj takó mikavniga in podučniga, in to iz blaziga namena, nas prepričati neprecenljiviga darú svete vere, in vneti za nje osrečivno splovanje, — ali ni vredin tudi on javniga priznanja vse zadovoljnosti in zahvale naše? — Slava tedaj tudi preblagimu gospodu J. B.! Živeti!

M. H.

Ogled po Slovenskim in dopisi.

Iz Ljubljane. Posvečevanje novih duhovnov v stoljni cerkvi je bilo 24., 26. in 28. u. m.; deset jih je novih mašnikov posvečenih; eden iz reda sv. Francišku je prejel samo subdiakonstvo in diakonstvo.

Iz Ljubljane. Včeraj, t. j., 31. mal. serpana je bila v stoljni cerkvi zahvalna sveta maša zavolj srečno dokončaniga šolskiga leta, in potem delitev šolskih daril v

sobi mestne strelišnice. Šolski letnik razkazuje število gimnazialcev 690 učencev ob koncu leta, v tem ko jih je bilo vlni le 655; 59 jih je bilo Alojzijancev. Med 12 rado-voljnimi učilnimi tvarinami je tudi ilirščina, ki jo je gosp. J. Macun od mesca majnika 45 višjim gimnazijalcem po dvakrat na teden razlagal. Spisi v letniku so: „Geschichte des Laibacher Gymnasiums“ in „Schulnachrichten“ od gosp. vodja Jan. Nečáseka; „Slovnice slovenskega jezika,“ od gosp. J. Marna. Po precej obširnim pretresovanji starih in novih slovenskih slovnice in njih oblik je privergel g. pisavec še nekatere mične besede o knjižnim jeziku slovenskim in slovanskim in občnim pravopisu, in terdi, a) de je prav, de nimamo Slovani občnoknjižni-ga jezika, in b) de ga že imamo. Sloveščina je lastin knjižni jezik, ktere prvo slovnico je pisal že Adam, namreč, — Adam Bohorič. Od l. 1550. meni g. pisavec, se ni stopila s hervaščino in se vsaj toliko let še ne bo. Sloveščina se silo prijazno razcveta; — tako naravno naj se vsako slovansko stáblo, in stala bo prezala čez leta in leta slovanska lipa. Knjižni jezik Slovani prav za prav že imamo — staroslovenski, ki ga je pisal sv. Ciril in rabil pri službi Božji. Prava slovenska vzajemnost naj bo, de se nekaj staroslovenskiga jezika in z njim vred vsak svo-jiga domačiga pridno učimo, ter ga likajmo in obrazujemo z oziram na starosloveščino, nekaj pa, de se učimo bliž-njih slovanskih narečij, . . . de bude slava spet slovela. — To so nekteri lešniki tega spisa.

V ljubljanskih začetnih izglednih šolah je bilo to leto 1121 solarjev, v gospejskih Ursulinskih dekliskih šolah pa 934 solaric. Poslednja je razdeljena v znotranjo in zunanjo šolo. Znotranja šola je prava odrejna naprava, v kteri se razun navadnih šolskih tvarin učijo tudi fran-coskiga in laškiga jezika, na klavir in fortepiano igrati, zemljepisa, občne povestnice, naravoslovja, pisanja in petja.

Iz Ljubljane. (Vsakimu svoje). Za gotovo slišimo, de visoko častita škofijska zakonska sodnija pod vodstvom prečastiga korarja dr. Jan. Pogačarja že nekaj časa napravi slovenske zapisnike (protokole) s slovenskimi pričami in vdeležniki, in jim tudi razsodbe po slovensko daje. Slava prečastitljivi duhovski vradnii, ki s takim ravnanjem blagosercno razodeva, de so ji potrebe ljudstva nad druge stranske ozire in se krepko vzdiguje iz oklepov starih presoj, kakorsne le močni duhovi brez malo-serčnosti precepijo. Prav in spodobno je, de v pravičnih rečeh duhovstvo naprej stopa in tudi drugim vradnijam lep zgled daje, kako naj ravnajo z ljudstvom v njegovih potrebah. Zakaj, če dajemo cesarju, kar je cesarjeviga, dajmo tudi ljudstvu, kar je njegoviga. Sicer bote pravica in ravnopravnost zmirej ostale prazni besedi — le samo na papirji, s čimur ni nikomur ne vstreženo, ne pomagano.

Iz Ljubljane. J. St. — Pred dvema tednoma je seminiška slovenska knjižnica dobila pismo in lepo veliko podobo sv. Cirila in Metoda v spomin iz Moravskiga kot znamenje „bratovske ljubezni moravskiga duhovništva do nas Slovencev,“ in nas prosijo, da naj neumerle zasluge naših slovanskih aposteljnov, sv. Cirila in Metoda, tudi pri nas razglasujemo. Mi bogoslovci smo nekaj goldinarjev zložili in jih na Moravsko poslali, ktere bodo porabili za popravo velehradske cerkve, kjer sta imenovana aposteljna pred 1000 leti sveto vero ozanovala. Na naše pismo dobimo pre-serčen odgovor in 13 podob na razprodajo, in nas prosijo, da bi iz „Zagrebačkog katoličkog lista“ „poziv iz Morav-ske“ prestavili, ker gospod dopisnik našiga miliga jezika izverstno ne ume, da bi si upal nam v njem pisati. (Do-pisuje nam po hervaško). Pozneje nam je še v kratkem dvakrat pisal in tudi 10 fotografičnih podob poslal, če bi si kdo takih omislit hotel. Ves čisti dohodek se bo obračal za velehradske cerkev, in da bi se ta namen bolje dosegel, imajo podob v trojih oblikah: velika velja 2, manjša 1, in fotografična pol goldinarja. Kdor si kako podobo omisli, je

dobrotnik te cerkve. Vse podobe, kar smo jih do zdaj imeli, smo že razprodali; naročili si jih bomo so-pet mesca vinotoka (oktobra). Kdor tedaj želi, eno ali več podob imeti, naj se oglasi pri vredništvu „Zgod. Danice,“ ali pa v seminarji, in gotovo jih bo mesca vinotoka imel v rokah. Imamo na Slovenskem sicer tudi društvo sv. Cirila in Me-toda in molimo, da bi se odcepljenci od prave vere so-pet v naročje sv. katoliške cerkve povernili; vender pa upamo, da ne bomo mlačni in bomo toliko raji segli po podobah onih svetnikov, ki so pred 1000 leti naše prednike učili, kolikor bolj sedanjost terja, da si podamo bratovsko roko, kakor nas naši bratje severnoslovanski vabijo.

Poziv iz Moravske se tako glasi:

„Dragi bratje! Zveza prave bratovske ljubezni nas veže ze zdavno. Čversteje zveze ni, kot je zveza svete vere in roda. Moravci so stablo velikiga naroda, ki se zove slovanski, in tudi vi se ponašate, da ste Slovani. Čujte tedaj! Imenitno leto za nas Moravce in vse kerščene Slo-vane se bliža, 1863 bo namreč jezero let, kar smo krist-jani. Naši bratje Bolgari so nedavnaj srečo doživeli, da se vračajo v krilo one sv. cerkve, kteri je Jezus nevidni poglavar, rimski papež pa vidni. Veselja nam je serce po-skakovalo, da se nam spolnuje želja, da se naši sorodni Bolgari, nekđaj preslepljeni po Bizantincih, sedaj zopet k nam povračujejo. Njihova vernitev nam je očitna pričá za katoliško resnico in nov dokaz, da je rešitev le v ljubezni in zlogi. Ko se Rimljan in Nemeč bolj ali manj v prote-stantizmu radujeta, in hudo skušeni sv. Oče „cruz de cruce“ kervave solze joka zbog sramote in preganjanja, ki ga terpi od svojih spačenih otrok, mu je naše slovansko ime zvesto ostalo in želi popraviti hudobije, ktere nismo krivi. L. 861 so Bolgari katoličani postali, in letas za 1000 let jih so-pet sv. Ciril in Metod kličeta v hlev, iz kteriga so izšli. To je gotovo perst Božji. Gorke solze ostareliga škofa povračavnih Bolgarov v katoliško cerkev pred sv. Očetam so solze pokore. Milost Božja je neizmerna, in njegove pota čudne. Serčno delimo srečo in nesrečo svojih bratov, posebno onih, ki že več stoletji zdihujejo pod tur-škim jarmam. Terdno upamo, de vi z nami enako mislite.

Za leto 1863, kot tavžentletno obhajanje, edino želimo, da si starodavno cerkev na Velehradu popravimo, da bo oblečena kot nevesta svojimu ženinu. Velehrad, nekđaj glavno mesto silne Moravije, zdaj vás ($\frac{1}{2}$ ure od Hra-dišta, postaje ob železnici), spoštujemo Moravci in Čehi, ker on je mesto, kjer se je nejevernikom, našim dedam, Božja beseda ozanovala; ker tukaj je po smerti sv. Cirila imel svoj sedež naj prvi nadškof, sv. Metod, in je ondi l. 885 umerl. Na tim mestu je sozidal mejni grof Vladislav l. 1190 velik samostan za cisterceenzarje, kar je bila velika dobrota, ker kraj je bil po Ogrih divje poteptan; samotarci so kraj prerodili v rodovitno zemljo; samostan je v 14. stoletji po ropajočih plemičih in v 15. po Husitih veliko terpel, dokler ni bil 1784 v kasarno predelan. Popotnik solze joka, kako so stare lepe reči poderte in razdjane, da bi še Vandaleci huje ne storili. Na starem pokopališču stoji cerkvica sv. Cirila na onem mestu, kjer je bil po spričbah sv. Ciril prvo cerkvo postavil. Pred 5 leti je odkupil to cerkvo olomuški nadškof, da se popravi za tavžentletno slo-vesnost, ker se je poprej v nji merva spravljala. Poprejšnja samostanska cerkva je zdaj farna, naj bolj dolga na Mo-ravskem; ima dva turna; slikarija je veličastna, le škoda da je sem ter tje poškodovana, in se mora popraviti. Njen fajmošter, g. Karl Molitor, ima silno delo. Njegov klic za podporo se povsod razlega. Mi duhovni smo ljudstvu to raz-ložili in ga povabili, da naj k delu pripomore. Ni dolgo, kar se ustanovlja med Moravci in Čehi družba „Koruna solunska.“ Vsak ud te duhovne družbe se zaveže, brez plače vsako leto eno ali 2 maši brati za vse žive in mertve ude velehradske cerkve. V Hradištu je odbor, ki reči vele-hradske cerkve oskerbljuje. Gosp. Přečechtěl, profesor bo-

goolovja v Pešti, je narisal podoba za tavižentletnico, in jo velehradski cerkvi daroval. Podoba kaže, kako moravski kralj Rastislav I. 863 sprejme brata Cirila in Metoda. Sv. Ciril derži v roki slovansko sv. pismo, sv. Metod pa podoba vesoljne sodbe, s katero je pokristjanil divjiga bolgarskiga kralja Borisa. Za njima nesejo diakoni truplo sv. Klemenca. Ta lepa podoba je dobrotnikom naše velehradske cerkve namenjena; dobrotnik pa je vsak, kdor da en ali več gold. za popravo cerkve velehradske; kdor da 2 gold., dobi veliko podobo, kdor da 1 gold., pa malo. Imena vseh dobrotnikov bomo razglasili v bernskem cerkvenim listu „Hlas-u“ in jih tudi v knjigo v velehradski cerkvi zapisali; njih se bo zmiraj spominjevalo pri sv. maši duhovstvo „Korune solunske.“ Tudi posvetni ljudje v to družbo pristopiti zamo-rejo, če molijo vsaki dan očenaš in češenamarijo in dostavijo: „Ss. Ciril, Metod in Klemen, prosite za nas, de bomo vredni oblub Kristusovih!“

Dragi bratje! Znana nam je vaša bratovska ljubezen, upamo, da nismo glas vpjiočiga. Naši bratje Čehi, pomnjivi, da so sv. vero iz Moravskiga prejeli, nam pomagajo, tako tudi Poljci. Vam južnim Slovanam ste imeni sv. Cirila in Metoda svete, kot nam; tudi vam sta ona sv. rešnice ozna-novala. Prosimo, skerbite, de se bodeta ta svetnika tudi pri vas posebno častila. Reč je sveta in Bogu mila, pa ravno zdaj je nam Slovanam treba zloge, ker se naše svete zahteve prezirajo, če prav je Slovan Bogu in cesarju zvest, in je pripravljen, zanj kri preliti.

Prosimo jugoslovanske liste, da bi ta poziv razglasiti blagovolili.“

V Hodoninu na Moravi 2. mal. serp. 1861.

M. J. Chmeliček,

duhovni pomočnik v imenu svojih bratov na Moravskem.

Iz Ljubljane. „Novice“ za gotovo pišejo, de se bo po dovoljenji mil. kneza škofa, prečastitljiviga gospoda Jerneja Vidmarja, kršanski nauk v nižjih razredih ljubljanske gimnazije že prihodnje leto začel po slovensko učiti; ravno tako tudi, de bo gosp. Lesar na rečnici ali realki veroznanstvo (kar mu je med tem tudi pisano po-terjeno od vis. čast. škofijstva) po slovensko učil. — Po pravici se tega napredka „Novice“ silno veselijo, ker ne le iz domorodniga, temveč še iz duhovniga ozira je ta na-redba silno koristna in potrebna, in le želeči je, naj bi se tudi povsod v začetnih šolah že skorej na to ozerlo, de bi sv. zgodbe in evangeliu ne služili za pomoček se družiga jezika vaditi, temveč v zveličaven sredik, de bi ljuba slovenska mladina v čednosti dojemala. Kolikor nekteri otroci terpijo, prejden si posamezne nerazumljive nemške stavke v glavo vglulijo, tisti nar bolje vé, kdor ima z njimi opraviti, ali je sam skušal, in ni se čuditi, če se natezanimu terpinu tvr-riua kakor britka „tortura“ res prizali. Kakor je tedaj, tudi po spričevanji „Novic.“ duhovšina bila vselej nar močnejši steber domorodnosti, tako bo tudi zdaj ona na gimnaziji prva silo imenitno stopinjo za domačinstvo storila. Ne smemo pa zamolčati, kar smo slišali, de za nar večji del tega napredka se je višjim gospodam in zlasti vse sploh močno spoštovanimu gimn. vodju gosp. Nečas-ek-u zahvaliti, kateri bodo mende, če bo le moč, tudi za latinšino v pervim redu slo-venski učni jezik že prihodnje leto odredili. Gospodje, kateri se za to pravično in tolikanj doželeno reč tolikim tujim in domačim zaderžkam vklub poganjajo, naj si bodo svesti hvaležnosti in zahvale vse Slovenije. — Ravno tako je upanje, de se bo zemljepis z nastopnimi pervašolci po slo-vensko začel, kar so že to leto nekaj poskušali, zdaj pa bo še ložej, ker so bukve za to tvarino že natisnjene. Učenci so tacih naznanil neizrečeno veseli, in vsa dežela se na novo poživljuje, ko sliši, de po tolikih letih mraka in temnic tudi za njeno milo besedo svoboda in pravica sije. — Ko se bode slovensini zastran njene besede pravica prigotovila, bo tudi dežela zastran katoliške vere bolje za-

varvana. Slovenec sam na sebi je tako terdne vere, de se ne da kmalo v krivo vero speljati; kar je v naši deželi krivoverstva, je sploh tujstvo. Cesarske postave po novi vstavii nam naše vere ne bodo varovale; varovati jo bomo mogli sami, in bolj ko bo narodnost zagotovljena, bolj varna bo tudi naša katoliška vera. Le pešica je drugovercov v naši katoliški deželi; ko bi se bil pa domorodni duh pred petdeset leti zbudil, kakor dandanašnji, zanesljivo jo recemo, de naša dežela bi bila skorej popolnoma devica.

Iz Ljubljane. „Drobtinice“ 15. letnik za 1861 je na svitlim, kakor je bilo že v anim listu omenjeno. Zala podoba sv. Janeza Kerstnika, varha stoljne škofijske cerkve lavantinske škofije z marburskim mestam zdolej, lepša ta tečaj. Zmed tvariae nam je v naglici v oči šinilo osem prelepih govorov od bratovšin: Marijne družbe v pomoč kristjanam na jutru; ss. Cirila in Metoda, Detinstva Jezu-soviga; serca Jezusoviga; serca Marijniga; Marijne družbe za misijon v Afriki; živiga roženkranca; sv. Leopolda. Znamenit bo ta tečaj tudi zato, ker je selitev lavanskiga škofijstva v Marburg v njim ohranjena. Nismo utegnili vseh bukev v naglici pregledati, vemo pa, de sam silo mični in podučni pogovor od cerkvene postne zapovedi ni plačan s kopo cekinov. Kdor ne verjame, naj ga pa bere.

Deželni Istrijski zbor je visoka vlada 14. u. m. razrešila in nove volitve zapovedala. Ko bi bili v tem zboru Slovenci tako namestovani, kakor število obojniga naroda in morebiti tudi pravica tirja, bi patenta 14. mal. ser-pana zanesljivo ne bilo treba; in ako hoče vlada po novim volitnim razpisu boljšiga nasledka pričakovati, bo to le s tem dosegla, ako se vsreči, slovansko stran v deželnim zboru bolj močno storiti. S pošteno politiko: „enaka pravica za vse,“ se bo Avstrija nar bolje počutila. Tako meni „Oesterr. Volksfreund, ki sicer nima na čelu: „gleiches Recht für Alle,“ kakor lažnjivka „Presse;“ ima pa ga v sercu, ker je katolišk list.

Iz Mehoviga na Dolenskim. 25. mal. serp. Nagle in neprevidene smerti reši nas o Gospod! Včeraj, 24. ma-liga serpana, se je od Kočevja proti Mehovimu čern oblak valil, zlo smo se nadjali po dolgi suši zdraviga dežja, bali pa se toče, — pa nič kaj taciga nas ni došlo; zlo pa nas je oplašila druga žalostna prigodba. Troje oseb, mož, njega žena in njegov brat, so na njivi za ajdo orali. Bilo je ravno opoldne, ko se na ujivi pri plugu vsedejo. — Čmerno — hudovoljna žena, ki je že okoli 10 let svojiga priprostiga možička zaničevala in mu nikoli ni dobriga očesa in griz-ljeja kruha z dobro voljo privošila, mu tudi zdaj kosček kruha z nevoljo od delec tje verže, in glej! v tem hipu se zabliska, zagermi in strela, tako rekoč iz jasniga, ravno v njo udari. — Na enkrat je bila vsa v ognji in mertva. Njeno truplo je kot saje černo, sam Bog vé, kakšna je pa njena duša. O Bog! varuj nas tako strašne smerti!

J. O. Lepstanski.

Iz Krašnje. Stó in stó let je zdihovala slovensina pod jarmam ptujiga življa, stó in stó let je dremala ona, pa ne dremala, temveč od ptujstva zavdana lezala je v neki omotici, v kateri jo je le-to nezavedno, sicer počasi, pa brez prenehanja odrivalo, med odrivanjem ji jemalo zemljó in si jo prilastovalo, otroke njene slovenske poptujčevalo in jih dosti tudi popolnoma poptujčilo, s tem pa slovensino v vedno ožji okraj zavračevalo ter ji odvzelo velik del njene domovine. Ko se sirota prebudi in zavé, ko vstane in se ozira, milo se ji stori zavoljo tolike zgube, pa zasmehovana in zaničevana od ptujcov in lastnih otrok, bila bi skoraj vnovič omedlela ter zapadla svoji poprejni žalostni osodi, ko bi ne bila k sreči in v veliko tolažbo najdla več čver-stih in blagih sinov, ki so ji zvestobo obljubili in zvestobo prisegli, ji zvestó služili in junško se za-njo borili, ji pomagali k zdanji moči, živosti in lepoti. Nad tisoč let je bilo potreba, de je bilo mogoče, priti ptujimu življu do zdanjih slovenskih mejá ter poptujčiti zemljo in narod; in

zdej, ko na ostali domači zemlji vse giblje se in živi; zdej, ko navdaja resnična, preblaga ljubezin do slovensine čedalje bolj prave in zaresne Slovence; zdej, ko se narodna zavednost zmeraj bolj in s toliko močjo zbuja, da vse naspotvanje ptujiga življa in domačih odpadnikov je zatreti več v stanu ni; zdej, ko se sliši od vsih strani klic: „naprej, le naprej,“ in se toraj odlašati tudi ljudska omika več ne smé, omika, ki je le na narodni verski podlagi mogoča; zdej, ko smo prišli tako daleč, da bomo hoté ali nehoté skoraj spoznavati mogli, da mora pravica in resnica pod vodstvom ljubezni keršanske ko poglavitno vodilo obveljati na svetu, oko se svet, ako se ljudstva razpada, pogubivne zmedije in podivjačenja obvarovati hočejo, in bo toraj tudi narodam, tedaj tudi nam Slovencam pravica biti mogla, zdej, ko je v očeh spošteniga moža in vérniga kristjana ob veljavo vse puhlo besedovanje, s katerim se hoče nezvestoba in gerdo, ostudno zahtevanje narodnih odpadnikov polépití, ob veljavo vse ravno zato, ker je krivično in lažljivo, ker je zbujen duh narodni in se ne da tako lahko več zadušiti, in zdej, pri takih okolišinah in razmérah bi bilo mogoče pravici in resnici nasprot narod naš poptujčiti, in to morde v kakim kratkim času, in, če vse prav in brezstransko prevdarimo, v škodo omike in izobraženosti, v škodo znanstev in umetnij? Ako je več ko tisoč let preteklo, da je bil, kaj pa da, precejšnin kos slovenske zemlje odcepljen in njegovi prebivavci poptujčeni, bi zdej toliko in še vse več let preteči moglo, da bi se, ako je drugači mogoče, ostale ljudstva slovenske prevergle in poptujčile. Pa morda vendar le in kako? „S pomočjo šol,“ slišim govoriti, pa prazno je to besedovanje. S tem pa, da šol, in sicer ljudskih šol na kmetih omenimo, pridemo do reči, od ktere je bilo že marsikaj v naših domačih slovenskih časnikih govorjeno in reč pojasnovana in pretresovana, zatoraj nasleduje tukaj le toliko, kolikor je ravno potreba, da dokažemo tudi mi od svoje strani, kako nespametno da se mlati prazna slama, ako v slovenskih ljudskih šolah nemšina kraljuje, uboga gostija pa je slovensina; tedaj kako neumno, nemodro da je, narod s pomočjo šol poptujčevati, s tem pa zaverati mu napredvanje in omiko. Štirideset in več lét je, kar smo doma, v svojim rojstnim kraji na Gorenškem v šolo hodili. Učitelj je bil gosp. S. M., mož, kteriga ima vsa fara še vedno v dobrim, ranjkiga častivnim spominu. Mežnaril je vedno sam in le ob nedeljah je imel pomočnika. Njegovo veselje je bila cerkev, zato je bila pa tudi veža Božja snažno ohranjena ko malo kje; bil je pridin in umen obdelovavec zemlje, ki je k njegovim prihodkam spadala, in če ni ravno gerla za petje imel in so mu orglje le bolj za silo pele, je pa od druge strani toliko gorečnije molitve pél, to je, molil, ter služil v lep, spodbudivin izgled celi fari, posebno ob nedeljah in praznikih. Molil je s šolarji vsak dan pri šolarski sveti maši na glas slovensko, ob nedeljah in praznikih pa ga je bilo popoldne po dokončani službi Božji navadno najti pri „Kapelici,“ podružnici, kjer je pobožno obiskoval in molil sveti križev pot. Pobožni naš učitelj je bil pa tudi umna, biatra glavica, kakor taki zadosti izobražen, in popolnoma na svojim mestu: škoda le, da je živel ob času, v katerim je slovensina v svoji lastni hiši mogla gostovati, med tem ko je nemšina šopirila se in gospodovala. Kakor povsod, smo tedaj tudi mi se učili nemško brati in pisati, smo se urili v nemški slovnici, smo številili, tudi slovensko brali in pisali, pa to dvoje bolj v drugi versti, ker nemšina je že po postavi prevagovala in tudi prevagovati mogla. Skerbno nas je ranjki učitelj učil, trudil se je po zmožnosti, nam nemšina kolikor toliko vcepiti, imel si je to v dolžnost, ker narod, in z njim tudi on se takrat še zavedil ni, je še dremal, spal, v omotici ležal, ter le od nemšine sanjaril. Otroci nasprot smo se učili, trudili, mučili, z nemškimi besedami si glavo ubijali, kaj pa da, eni bolj, drugi manj, nekteri pa celo nič ne, vse po pridnosti ali lenobi otročji.

Štiri leta so tako pretekle, in kaj je bil sad učiteljeviga in našiga truda? Učili smo se brati, pisati, številiti in pred drugim še posebno nemške slovnice; brali smo tedaj, ali razumeli ne; pisali smo tudi, pa le čerke, besede mehanično s table, prosto, sami od sebe, bi skoraj ne bili mogli besedice prav[začerkati; tudi številili smo, pa ker je nemšina preveč časa jemala, ker se je nemško in slovensko mešalo, se je njim, ki so doma ostali, toraj zunaj kakih treh, štirih, vsim še to izkadilo, kar so vidili, in česar so vadili se v šoli; in nemška slovnica, kaj nam je ta koristila? Porabili smo z njo veliko, skoraj nar več časa, vendar védili iz nje smo nar manj. Poperlu enako smo znali marsikaj na pamet, kar smo pa hitro, hitro spet pozabili, in sicer zato, ker razumeli od tega skor da nismo nič, kar smo s tolikim trudam si v glavo vbijali. Zravín nekiga stavka, ki smo se ga pa bolj doma od očeta, kakor pa v šoli navadili, in se tako glasi: „miza tisch, riba fisch, kaša brein, vino wein, lass mich sein,“ je bila nezrečeno revna naša in naših sošolcov nemšina. Nekoliko besedi, ktere bi pa človek kmalo na perste soštel, kak stavek, na priliko: „ich deutsch können,“ „du schlecht sein,“ in sploh navadno, vsim nar bolj znano imé, s katerim imenovali smo učitelja, in to imé je bilo: gospod „halér,“ je kmali vse, kar smo se naučili nemškiga po štirletni hoji v šolo, in še v šoli, ktera je bila iz med boljših, in učitelj spretin in vestin. Ko bi tratili ne bili časa nepotrebno z nemšino, bili bi saj se navadili slovensko gladko brati, pravilno pisati in za potrebo tudi številiti, tako pa stopivši iz šole nismo znali ne eniga, ne družiga. In kako bi bilo tudi drugač mogoče? Znali smo otroci edino le svoj materni slovenski jezik, v njem smo pogovarjali se šolarji med sabo, slovensko so govorili starši in drugi z nami, v tem jeziku smo se učili katekizma, smo poslušali pridige in keršanske nauke, pa tudi molili smo v njem vsaki dan in o navadnih časih. Nemšina je gospodovala le v šoli, tukaj smo slišali in brali pa tudi pisali besede, ki jih večí del razumeli nismo; komaj pa je bil uk dokončan, ostal je ptuji jezik samče v šolski sobi, mi pa smo se razkropili na vse kraje, in se podali, pravi čisti Slovenci, na svoje igre, ali pa tudi opravila, odkazane od staršev, ter ni nobeden, zunaj v šoli, kake nemške besede omenil. V sredi takih okolišin, in to je povsod med čistimi Slovenci, je pa silo težavno, vcepiti nemšino otrokam, torej kar naravnost nemogoče, poptujčiti v kakim bolj kratkim času s pomočjo šol narod slovenski, zato pa tudi vsako enako zahtevanje napčno, norčavo in krivično;

Pristavek. pa tudi napuhnjeno, predežno in josefínsko, da bi se na priliko govorilo: „Wir Alle sind deutsch, Oesterreich ist deutsch, Laibach ist deutsch (Šiška ist deutsch, Golovec ist deutsch) itd., kakoršnih šopirjenj je bilo že dostikrat brati. Sveta katoliška Cerkev ima drugačnejši metodo ali učilo, po katerim ljudstva izobrazuje z edino pravo izobrazo. Ko je n. pr. pred kakimi 30 leti naš rojak, sedanji škof Baraga, v Ameriko med divjake prišel, jih ni silil, de naj se oni slovensko učijo, temveč se je sam berž učil njih jezika, sam spisal za njih jezik slovnico, besednjak, molitevne bukve itd., in tako pričel njih zobrazo. Ranjki Ueberbacher se je bil gori pod ravnikam v malo mesicih od leta 1854 dalje tako izučil bari-zamurskiga jezika, de jim je pobaril evangelije, zgodbe sv. pisma, naredil vse pesmi za celo leto, je pisal tudi že slovnico, besednjak in še veliko družiga v njih jeziku: ni jih pa silil, de naj se tirolsko učijo. Naš rojak gosp. Knobleher je bil sicer nekoliko poredniši poslovenjevavec, vpeljal je mende na zamurskim slovenske „žgance“ z njih imenam vred, vendar dalje blezo ni segal; temveč se je sam pridno učil zamurskih jezikov; in že 1853 na Krajskim raznašal na pr.: „Roromue Maria,“ češena si Marija; „Mun ko do,“ (Gospod) Bog je s teboj, to pa od narodov spod ravnika, kjer je še le malo časa bival. Tako delajo

pravi izobrazovavci narodov. — Nočemo pa, da bi kdo te besede napak razumel, ki so le zoper prenapeto nemčarjenje, ne pa zoper Nemce, med katerimi imamo priserčnih prijateljev, ne slabših vmes kot med domačimi, in ki keršanska ljubezen veva, ljubiti bližnjiga kakor samiga sebe.

Vred.

Iz Tersta, ✠ 29. mal. serp. 1861. Nocoj ponoči so v Gospodu zaspali tukajšnji stoljni prošt, Mihael Verne, po dolgim bolehanji. Še včeraj so hotli peto mašo v stoljni cerkvi pri svetim Justu imeti, ali komej de so „asperges me“ zapeli in vernike pokropili, jim pride tako slabo, de niso bili v stanu darú svete maše Vsemogočnemu opraviti. Prihaja jim huje, prejmejo zvečer ss. zakramente, in kmali potem Bogú svojo dušo zročijo. Naj počivajo v miru!

⊙ **Iz Tersta.** (Konec.) In nadalje: Ko bi se pa hervaški vstav mogel potegniti — (hic jacet alea) — na druge slovanske pokrajine, gotovo ne bi bilo razločka med Krajncam, Štajarcam, Korošcam²⁾, Istrijanam in Hervatam, kakor ga ni sedaj med Slavoncam, Serbam in Hervatam. Gosp. dopisnik! zna biti, de vi res mislite, de ni tudi nar manjšiga razločka med temi tremi narodi, pa se — motite! — Takih misel je tudi kdaj pokojni nadvojvoda „slavni Ivan“ bil, ki je pri neki priliki blizo Rena svojim sogostam tako-le napil: „Kein Oesterreich, kein Preussen mehr, sondern einzig allein ein einiges grosses Deutschland!“ Ali po tem de je on oskerbnik nemških dežel bil, se je iz Frankobroda vernivši odkritoserčno izustil: „V teh letih sim v Frankobrodu več akusil, kot v 30 drugih svojiga življenja.“ Vidite torej, „Človek obrača, Bog oberne.“ — Vradniki, ki kamor pridejo, „um das Volk zu züchtigen,“ naj že bodo Hervati, Krajnci, Čehi, Poljci i. t. d., so res huda šiba, in jih ne bomo za nobeno ceno zagovarjali, rečemo pa vendar toliko, de si moremo v takim stanu po višjim izgledu misliti: „Ne imel bi nobene oblasti do mene, ko bi ti ne bilo od zgoraj dano.“ (Jan. 19. 11.) — Vi gosp. dopisnik ne tajite, temveč radi ali neradi spoznate, de če je 10 pravičnih za voljo eniga me. . . terpeti in se le krivica temu pripisuje, naj tudi Slovenci, ki so po vpeljanji hervaške vstavne uprave drugam se mogli preseliti, ne toliko Hervatam, ampak svojim rojakam odpadnikom pripisujejo. — Na to bi skorej rekli, de pojte s svojo „pravno“ rakam žvižgat! — Vi gosp. dopisnik mislite, de „ako brani Hervat to, kar mu je po tolikih nevihtah še ostalo, nikdar pravičen mu zameriti ne sme.“ Vprašanje? Kaj smo pa vendar Hervatam vzeti hotli? de bi braniti mogli? Mi ne stegujemo svojih rok čez njihovo mejo, nego oni čez našo. Glejte! zadel vas je tu „lapsus memoriae,“ mi le svoje branimo, in se nadjamo, de nam noben pravičen Hervat tega zameril ne bo? — Vi gosp. dopisnik opominjate, de bi naj bolje storile sl. vredništva, slovenskih pa tudi hervaških³⁾ časnikov, ako bi takošnjih dopisov, ki sorodno bratinstvo žalijo, v svoje časnike ne jemale. Na to vam odgovor: Mi dopisujemo tako „Novicam,“ kakor tudi „Danici.“ Kakiga duha de smo, nas oba časnika prav dobro poznata, in sta tudi prepričana, ako ravno gosp. dopisniku v kljub, de so proste sedanjo dobo ne le samo misli, nego tudi beseda, — in de ravno zdaj čislana Tacitova zreka, „magnanimus vere et libere loqui ama“ svoj zlati vek obhaja, in pa zraven tega še tudi, de mi nismo nekterim poslančam v dunajskim zboru enaki, ki za slovensko „pravo“ ali — molčé, ali pa mu ravno nasproti govoré. — Za sklep vam pa gosp. dopisnik „na Reki“ očito spoved storimo, „de smo skoz in skoz Slovenec, ne de bi zató kaki drugi narod zaničevali;“ vi pa nam ne bote vzeli za zlo, ako rečemo, de tako priserčno lepo slovensko, ako ravno zabavljivo, pišete, de bo vsak poterdil, de ste kdaj po Slovenskim s

trebuham za kruham hodili, ali pa, da vam nije nikada bila majka Hervatica. —

Razgled po keršanskim svetu.

V državnim zboru je dr. Brauner 26. mal. serp. krepko zagovarjal pravice česke krone, pokazal pa zraven, kakošnih misel je zastran reda, ki je pravi cvet matere katoliške Cerkve (ako ni kje s temi besedami le zabavljivo na Cerkvi sovražno levico meril). To-le med drugim pravi: „Das Recht der Weltgeschichte verdammt z. B. das welt-historische Unrecht der Theilung Polens; aber ich glaube, die Jesuiten haben auch mit Argumenten aus dem Rechte der Weltgeschichte das Gewissen einer hochherzigen Monarchie beschwichtigt, als sie Seelenunruhe darüber empfand, an der Theilung Polens Theil genommen zu haben.“ — Po tem takim so tedaj jezuiti nad deljenjem Poljskim deležni, . . . in nar pred tudi nad tem, de je Kajn Abelna ubil, in de sta Adam in Eva grešila, pa tudi, de se je Lucifer zoper Boga spuntal!! Možje v zboru pogrešajo tega, kar je prvo potrebno, de se dobre postave dajejo: „strahú Božjiga“ nimajo, torej tudi blagoslova ne bo, in od taciga zbora, ki toliko sovraštvo zoper sv. Cerkev, njene naprave, rede itd. razodeva, nič dobriega ne pričakujemo. Za Slovane nič, kar večina kaže (še to bi nam levičniki vzeli, kar so svitli cesar zagotovili, ko bi mogli); za sv. Cerkev še manj, kar nadvečina razodeva. Kakošni so to namestniki nar večiga dela katoliških avstrijskih prebivavcov?

Iz Vorarlberga ima „Gegenw.“ naznanilo, de so mogli srenjski predniki in župani „v protokol“ dati, kako se je duhovšina pri „peticii“ za versko edinost obnašala in kaj so pridigali; zraven tega so imeli povelje, pri pridigah prežati, če se ne „agitira,“ „tedaj je farman postavljen sodnik nad svojiga duhovniga očeta, nad oznanovavca besede Božje“, pravi dopisnik. Take reči smo nedavno iz preljube Sardinije večkrat slišali. —

V Gorkav-u na Pemskim ueki zidajo protestanski tempelj. V Rumburgu se je napravila evangelijska občina; enako upanje si delajo v Reichenberg-u, Aussig-u, Bodenbach-u. Sploh si delajo mende veliko upanje zastran protestanstva na severnim Pemskim, kakor piše „O. u. W.“: So wird die nördliche Hälfte Böhmens bald von Francensbad-Eger bis an das mährische Waldgebirge hin mit einer fortlaufenden Kette evangelischer Gemeinden durchzogen sein, und haben sich nur erst in allen ansehnlichen Städten solche gebildet, so wird von diesen bald ein neues Leben und der meist von den eingewanderten wohlhabenden und gebildeten deutschen Industriellen importirte Protestantismus rasche Fortschritte machen. — Te verstice so nam silo tehtne; naj si jih dobro v spominu ohranijo oni, ki hočejo z nemško kulturo slovensino zadušiti, de bodo sprevidili, komu služijo in vrata odperajo. Dokler Slovenec slovenec ostane, se katoliški veri ne bo lahko iznejeveril; če pa svoj rod zataji, tudi zastran vere ni brez nevarnosti.

V odgovoru zastran terzaškiga šolstva je minister Šmerling v državnim zboru spoznal, de v peterih elementarnih šolah v Terstu je skoz in skoz vse laško, in je pristavil: „odkrito rečeno, to je krivica vstric družiga dela prebivavstva, zlasti slovanskiga, ker ravno v nižjih stanovih terzaškiga stanovništva je prav veliko Slovanov“ (namreč Slovencev). Pri takim očitnim spoznanji je tudi očitno znamenje, de bi vlada rada v roke segla, ako bi se kdo za pravice terzaških Slovencev kej pognal, bodi si v nižjih ali višjih šolah, ker povsod slovensina še deklorati ne smé.

Sv. Oče so se, po naznanilih v „Köln. Bl.“, popolnoma ozdravili, desiravno sovražni laški listi vedno od njih nevarne boleznii pišejo, ker bi namreč radi, de bi res bilo, kar lažejo.

V Bochnus-u se je 21. rožn. v katoliško Cerkev

²⁾ Ergo adhuc ultra insulas Absyrtides, Arsam et marchiam Vin-dorum? ³⁾ Num etiam iliacos intra muros peccatur? Dop.

(Popravek. V 2. op. poprejš. lista beri „otoke“ namesto otroke.)

vernili gosp. žl. Vorceade de Biair, okrožni sodnik, bližnji sodnik ene naj bogatejših vestfalskih deržin.

V Strassburgu je bil nedavno keršen kitajsk fantič, ki so ga vojaki s Katajskiga seboj pripeljali.

Zastran husovstva, ki je Danica unkrat omenila, de se je po več krajih na Češkim obhajalo, naš dragi bernski „Hlas“ pristavlja: „To naznanilo je na to mero djati, de se je res ta slovesnost v protestanskih tempeljnih očitno opravljala, in de se je morebiti tudi nekoliko radovidnih ali bedastih katolikov vdeležilo“ itd.

Človeških zmót je brez konca, in ne more drugači, de v nar veči traparije zabrede, kdor se ne derži neomahljiviga stebra, svete nezmotljive katoliške Cerkve. V Temešvaru si je izmislilo nekoliko starcov novo krivovero, ki jo imenujejo „novo katoličanstvo.“ Ti slepci, gredé z doma, pušajo odperte duri, ker menijo, de jih noben človek ne more okraštiti, ako jim ni to namenjeno. Jeklena, neodjenljiva usoda (fatalizem) je njih prvi nauk. — Po pravici modri slovenski možaki spoznajo zdravo pamet za silo veliko dobroto in pogosto Boga prosijo, de bi se jim pamet ne zmešala.

Iz Florencije pišejo v „A. Z.“ de protestanski pridigar za Nemce, Burioni, je v katoliško Cerkve prestopil. Njegova „freie italienische evangelische Kirche“ se je že 4 mesce poprej razletela. S prestopam vred se je zavezal, de bo zoper protestanstvo pisal.

Sultan Abd-ul-Aziz namerja poslanca v Rim odpraviti, de bo s papežem zavezo ali konkordat v prid katoličanam na Turškim sklenil. Če ima turk več pravicoljubnosti, kakor pa avstrijski „konkordatenstürmerji“ in „agitationsmacherji,“ se dandanašnji kratko in malo ni čuditi.

Drobtine.

(Poslanec do papeža.) Srenja Kosova pri Krakovim sliši od svojiga gospod Očeta, v kolikih britkostih so sv. Oče v Rimu in precej sklene, poslati koga v Rim tolažit očeta vsiga keršansta. Kmet Golomb (Golob) je v ta namen odvoljen in peš roma v Rim. Ko pride v večno mesto, ga vidi neki umetnik iz Poljskiga, ki je ravno v tistim kraji bil, spozná domačo nošo, gre k njemu ter ga vpraša: Od kod si? Ali nisi Poljak? — Poljak sim po Božji milosti in prišel sim iz Kosove, je bil odgovor. — Čimú si sim prišel? — Papeža tolažit. — Umetnik Golomba k nekim naniham (morebiti v Poljski vstav?) pelje, ki so poljskiga poljedelca z nar veči prijaznostjo sprejeli. Pij IX., slišati od poslanja tega kmetiča, so bili zavolj tega močno ginjeni, razveseljeni in potolaženi in so ukazali, kmetiču reči, de ga želijo viditi in njegovo tolažilo slišati. (Sv. Oče so tolažbe kmetiča, ki jih je v imenu svojiga ljudstva govoril, uni umetnik pa tolmačil, ginjeno poslušali in potem poslanca s svetinjami čistiga spočetja obdarili.)

— „Hlas“ piše, de ne uméje ne nemško ne laško, je obhobil Nemčijo in Italijo. V Čezeni so ga Piemončani zaperli in ga imeli za hervaškiga ogleduha; osupnjeni z moško postavo in rezno besedo „Poljak“ pa so ga poslednjič spustili. Človek naš pride do večniga mesta k poljskim dahovnam; njegova postava in velikanska telesnost je budila veliko radovednost. Sv. Oče, ki počitka potrebujejo in težko tučca sprejumejo, so tukaj razloček storili in so želeli viditi poljskiga narodovca. 3. mal. serp. se je s tolmačem podal v vatikanske sobe. Pij IX. so zvesto zvesto poslušali dogodbe poljskiga kmeta in viditi je bilo, de so zlo ginjeni. Nato so sami k njemu prav ginljivo in lepo govorili. Te besede mu je naš rojak pretolmačil, in kmet se zjoka. Sv. Oče so poslednjič podelili blagoslov njemu in vsimu poljskimu ljudstvu ter mu dali lepo sreberno vrezano svetinjo z Marijo brez madeža spočeto. To zaslišanje je Vatikanu velik šum napravilo in ves Rim je bil poln te govornice.

Domače duhovne vaje,

svetó živeti in zveličano umreti.

Trojna misel spokornika stanovitniga ohrani: žalost (zavolj pretečeniga), strah (zavolj prihodnjiga), in ljubezen (do lepiga življenja).

Drugo je tedaj strah. V ta namen imej pred očmi smert in sodbo. — Smert je pač čudna reč, ki jo posvetnjak sovraži, beži pred njo in pred tistim, kar ga na smert opominja. Tebi so pridige, bukve, časniki, podobe, ki ti na smert kažejo, dolgočasne reči. Ali z vsim tem zopervanjem tudi za dlako delj od smerti nisi. Smert ti bo končala življenje, pa ne veš, kdaj? Smert tvoja bo začetek tvoje večnosti, pa ne veš, kakošne? Ta reč je pač vredna premislika. To je študiranje čez vse študiranje. To je čudna politika, ki bo tebi tvoje majhne mrežice potergala, kakor je Kavurju njegove velike mreže razderla. „Tukaj počiva,“ ta in ta dan „je umerl,“ se bo reklo. In če si nesrečno umerl, pač malo bo unim mar zate, kterim za ljubo si svojo dušo pogubil. Pripoveduje se od očeta, ki je na smertni postelji sinovama pravil, kaj mu je spovednik naložil, de mora namreč po krivici pridobljeno njivo nazaj dati, ako hoče zveličan biti. Sinova pa sta ga tolažila, „Oče, se bote že počasi terpljenja v peklenu navadili; njiva bo pa le dobra per hiši.“ Kakor je pripovedka od tih sinov, tako dela sploh svét; le malo-kdo bo za tvojo dušo v resnici in rezno poskerbel, ako sam za njo ne skerbiš; nobeden pa ti pomagati ne more, ako sam sebi nočeš pomagati. Ako si svetu služil, te bo častljivo k pokopu spremil, ti bo tudi spominek na grob postavil in po svetu razglasoval, de je tvoje ime neumerljivo. Za tvojo dušo mu bo pa malo mar, kakor nevernim Rimljanam, ki so z merličem vred kaciga orodja ali jedi v trugo djali le za telo, češ, „de bo israel kaj v roko vzeti, ko na uni svet pride.“ Ako si tedaj moder in previdin človek, misli, prevdarjaj in skerbi, kaj in kako bo s teboj ob smertni uri in po smerti.

Duhovske zadeve.

V goriški nadškofii. Vis. čast. gosp. Andrej Mrak, sedanji dekan v laškem Gradišču, je izvoljen fajmošter na Plazzutti v Gorici; — čast. gosp. Blaž Budin je postal ekspozit v Zapotoku, — in čast. gosp. Anton Markolini je v začasnim pokoji.

V ljubljanski škofii. Gosp. Jan. Žužek, duh. pom. v Šentrupertu, pride za subsidiara na Ježico. — Umerl je g. Martin Gvajc, fajmošter v pokoji, 22. u. m. v Škofji loki. R. I. P.

V lavantinski škofii. Čast. gosp. Franc Švare pride nazaj v Artiče za kaplana; — čast. gosp. Matija Sternad, pa za kaplana v Videm. — Umerli so: Prečastiti gosp. Franc Čepe, častni korar sekovski, konsistorialni svetovavec lavantinski, dekan in fajmošter v Jarenini 23. t. m. za mertudam; — čast. gosp. Anton Lah, duhovni svetovavec in fajmošter v Lembahi, 26. u. m. za pljučnico, — in gosp. Franc Jazbec, bogoslovec 2. leta, 15. u. m. v svojim rojstnim kraji v Spitaliču, za jetiko. R. I. P.

Pogovorji z gg. dopisovarci.

G. Fr. K. v St.: Zavoljo Danice odpravnistvo opomnili. G. H.: Pervi. — Gg. P. in M.: Hvala lepa! Drugi pot. — G. K.: Bog plati! — G. S. v Sm.: Spis smo bili poslali g. M. V. v T.; zdaj pa? — G. F.: Vaš sinček nosi hude kladva in bi lahko zašel v kleše; bomo vidili. — G. P.: Se mora poravnati.

Dobrotni darovi. Za afrik. mis.: S Trebniga 22 gld. 70 kr.; — s Turjaškiga 3 gld. — J. Žnidar 1 gld.